

עטרת עטרת

לע"נ הגה"צ ר' יחזקאל אליהו בהגה"צ ר' יהושע הורוביץ זצ"ללה"ה

עטרת ראשינו

מומשנתו של הרב אב"ד שליט"א

עטרת זקנים

ליקטם נפלאים מחדת רמח"ק מרויבין זצ"ל

מלאכה שאינה צריכה לגופה בהבערה האם חייב עליה

בפרשתנו ציונו הבורא ית"ש לא תבערו את כל בעלי חיים ביום השבת, והוזהרו על איסור הבערה אל"ו דכבר כתבה התורה לא תעשה כל מלאכה שיהיה עליה שבת. והנה בשבת על א' לחלקו תנאי איסור הבערה בשבת. דעת ר' יוסי דהבערה ללא יצאת, דמה שהוזהרה התורה על מלאכת הבערה יותר משאר מלאכות שבת, בה לחרות לט שהמגעייר בשבת אין בו אלא איסור לא תעשה אבל אין בו חרף. ודעת ר' נתן דהבערה לחלק יצאת, לחרות לט שהתעשה כשב מלאכות שבת בתעלה אחד חייב על כל מלאכה ומלאכה, אל"ג דבשאר עבירות העושה ב' פעמים אותה ענינה בתעלה אחד חייב רק אחת ע"ש.

והנה הראשונים והאחרונים א"ל הולידו עוד חמש נפק"מ מחדשות ביניהם. א] התיש בפסחים ב' ד' ה' לחלק וביצת כ"ג א' ד"ה על, איתו דעת הרשב"א ו"ל דלמ"ד הבערה ללא יצאת, כיון דהבערה לא הוי בכלל מלאכה, ולא נאסרה ביו"ט, ע"ש. והנה לפי"ד ה"ה לענין תחומין, גם להסבירים דתחומין ד"ל מיל הוי איסור תורה מ"מ מותר ביו"ט דאין זה בכלל מלאכה אלא נלמד מקרא ד' יצא איש מקומו' [במקרא כתבנו בענין ליישב את דטובא משניות

משום מלאכה בישראל איכא דין תוספת שבת. ואכתי אין בזה כדי להעלות ארוכה. ודנה מדברי הרמב"ם ז"ל, יש להזכיר דלא ס"ל לדברי מהר"ם מו"מ מוטב וי"ל דה"ה. דהא פסק בפ"א מה"ל יו"ט ד' דמותר להדליק בו ביו"ט שלא לצורך אכילה, והשוא, התייג משום איסור הבערה י"ל דשריא משום מותר שהוזהרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך אכילה. אבל אם נימא דאיכא נמי איסור בישול, תיקשי למאי דכ' ה"ה פ"ח ז"ל בא"ח סי' ת"ע ס"א, דלחמ"מ ז"ל ל"כא שריותא ד'מותר' אלא בהוצאה הבערה, א"כ אמאי שרי להדליק בו בשל בעי"ט, אלא בע"כ דליכא בהו משום בישול.

ומעתה לפי"ד הא דר"ה ג"ה ז"ל דמקור דברי הרמב"ם ז"ל דליכא מצות תוספת שבת הוא ממתי' דהדלקת הני, ולח"ל דעת הרמב"ם ז"ל דהדלקת הני ליכא משום בישול, א"כ הדיק"ל מאי ראי' איכא, נימא דתחתיה דתחתיה איתא ממ"ד הבערה ללא יצאת ולכא מצות תוספת שבת לענין הבערה.

והנה עדי השוא, בנפק"מ שכתבנו, נמ"ד סדן ז"ל הבערה ללא יצאת הוי לקולא, אולם מצינו ב' נפק"מ מחדשות דבווה נאון דס"ל הבערה ללא יצאת הוי לחומרא. א] אמרי' בפסחים מ"ה א' דיש חילוק מלאכות לשבת ואין חילוק מלאכות ליו"ט, דאם עשה ב' מלאכות בתעלה אחת בשבת חייב שתיים מ"מ איתו אלא אחת ע"ש.

והנה נסתפק השער המלך ז"ל דהאם איכא חילוק מלאכות ביוה"כ א"ל. וכתב דתליא מאן ילפינן חילוק מלאכות, ובשבת ע" א' איכא ב' לפיחות, ר' נתן יליף לה מדכתיב לא תבערו את הבערה לחלק יצאת, ור' יוסי יליף לה מדכתיב ועשה מאות מונה פעמים שתיים אחת על מלך יע"ש. והשוא, לפיכך דר' נתן מלא בערו את י"ל דהיינו דוקא בשבת דהתוספת נכתב בשבת דחייב מוה"כ, אבל לפיכך דר' יוסי מועשה מאות מונה דיימירי בחייבי תוספת, א"כ גם יוה"כ בכלל, דאית ב' חובות תוספת, עת"ד השע"מ ז"ל.

והנה הנהגה אמרין ז"ל יוסי דיליף מועשה מאות מונה' וליף מלא תבערו את היינו משום דס"ל הבערה ללא יצאת, ולא איתו קרא דלא תבערו את למירוש מינ' חילוק מלאכות, נמצא לפי"ד דמצינו חומרא בהא דהבערה ללא יצאת לענין חילוק מלאכות ביוה"כ.

ח] נסתפקת' למ"ד הבערה ללא יצאת, האם בהבערה איכא פטורא דמלאכה שאינה צריכה לעופה, או דילמא כיון דאין החבערה בכלל מלאכה, ודאי הא דמלאכה שאינה צריכה לעופה פטור בשבת היינו משום דלא הוי מלאכת מחשבת, וכד"ר ר"ש ז"ל בשבת צ"ג ב' ד"ה ר"ש, והתיש' בשבת ב"ע ז"ל ט"ז ח"כ כן מדברי הגמ' בהגמ' ב"ה' א"כ, א"כ הבערה דאית בכלל מלאכה להך מ"ד, לא בעי' מלאכת מחשבת וחייב לכו"ע גם במלאכה שאינה צריכה לעופה.

ומה הושתא אמ' כניס אמ' בנש"כ למ"ד הבערה ללא יצאת ליכא פטורא בהבערה דמלאכה וז"ל דגם בהבערה איכא חובות והיינו כמ"ד הבערה לחלק יצאת, הוה, כיון דס"ל לשמואל בשבת ע" א' דהבערה ללא יצאת ולא מצינו דאמרינן מיליני אדשמואל, א"כ אמאי לא פסק הרמב"ם ז"ל לשמואל דהבערה ללא יצאת.

והשוא אמ' כניס אמ' בנש"כ למ"ד הבערה ללא יצאת ליכא פטורא בהבערה דמלאכה שאינה צריכה לעופה חייב עליה, והא דתנא פטורא קסבר מלאכה שאינה צריכה לעופה פטור עליה. ומדחייב דחטמה דגמ' ז"ל דגם בהבערה איכא פטורא דמלאכה שאינה צריכה לעופה דהבערה לחלק יצאת ב"ה, ולא הוה הריב' הרמב"ם ז"ל דק"ל לבערה לחלק יצאת.

והואינו לדברי האבני נזר ז"ל שהביא תלמודו הגמ' חמדה ז"ל בפר' יקחאל ג' א, ושם דן האבני נזר ז"ל לענין גומא במלאכת הבערה, וכתב דלמ"ד הבערה ללא יצאת כיון דהבערה אינה בכלל מלאכה לא בעי' ב' מלאכת מחשבת ונראה מותר, משא"כ שאר מלאכות שבת דגם גומא אסור יע"ש, וששוי על דבריו ז"ל, דלפי"ד אפי"ל דה"ה דק"ל לענין מלאכה שאינה צריכה לעופה, דבר דבר כתב כן מרן ז"ל בשו"ת אבני נזר א"ח סי' קל"א אית' י"א לענין מלאכה לצורך א"ג אל"ג נפש, דוק בשאר מלאכות דאיכא דיא במלאכת מחשבת מותר לעשות מלאכה לצורך א"ג אל"ג בשעת המלאכה אינו אובל, אבל בתחומין דאית מלאכה ולא תליא במחשבת לא הותר להוציא חוץ לתחום לצורך א"ג יע"ש. והנה מ"ש' דבתחומין דאית מלאכה לא תליא במלאכת מחשבת, נראה דמוטב ז"ל דכיון דתחומין לא הוי בכלל ה"ל מלאכות, אלא הוי איסור לא, לא בהך דין דמלאכת מחשבת' הוה שייטתא גדולה לדברינו ז"ל.

תמצית העולה מהדברים

- [א] נחלקו תנאי האם הבערה ללא יצאת או לחלק יצאת, ומצינו בדברי רבתינו ז"ל שם מחדשות ביניהם.
- [ב] התיש בפסחים כ"ג א' ד"ה על דהבערה ללא יצאת איסור הבערה ביו"ט, ולפי"ד ה"ה איסור תחומין.
- [ג] ה"ה ז"ל כתב דלמ"ד הבערה ללא יצאת נהי דאסור ביו"ט מ"מ אין בה עשה דשבתיה, וצ"ע לפי"ד אמאי אין שורפי קדשים בשבת נימא ע"דל"ד שבת לענין הבערה, וצ"ע מדברי התוס' דהוכיחו דהבערה ללא יצאת מצות תוספת שבת, ולח"ל נימא דאתי כמ"ד הבערה ללא יצאת, וי"ל דבגרי איתא נמי איסור בישול השמן.
- [ד] מצינו נפק"מ מחדשות דלמ"ד הבערה ללא יצאת איכא חילוק מלאכות ביוה"כ, ולמ"ד הבערה לחלק יצאת איכא חילוק מלאכות ביוה"כ.
- [ה] יש לחוש בענין דלמ"ד הבערה ללא יצאת כיון דלא הוי בכלל מלאכה לא בעי' מלאכת מחשבת וליכא בהו פטורא דאיתא מליכא שאינה צריכה לעופה.
- [ו] והוא דכ' התיש' דלכ"ג שביית בחומתו איכא פטורא דמלאכה שאינה צריכה לעופה דאית בשביית בחומתו דהוי משום לתא דשביית הבעלים.

יקהל משה את כל עדת בני ישראל כו'

א"י, על דרך שכתב בשל"ה זצ"ל (שבת פ"מ סו), דהא דאמרו ז"ל "לא יחא הידבר של שבת כדיובר של חול", אין זה חסידות בעלמא, רק על פי דין אסור לדבר דיבור שאינו של קדושה בשבת. כי טעם שמירת שבת הוא משום כ' ששת ימים עשה ד' כי ויום השביעי שבת, והקב"ה לא שבת רק מדיובר לבד, כי כל פעולו במאמר, ולזאת צריך האדם לקיים מצות שבת ב"כ בדיובר.

והנה יוקהל כו' ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ד' כו, פירושו, בעת שצוה ד' לברוא העולם לא היה רק בדיובר לבד, ועל ידי דיוברו נברא כל העולם בששת ימים. ועל כן גם אתם תשמרו שבת אפתן, זה לחזור מדיובר שאינו של קדושה, וידבר רק על הצורך מרויבין זצ"ל (אמרי נעים)

החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה.

ובמדור רבו, לכאשר הקב"ה החודש הזה לכם מיד גילו הצדיקים את ראשיהם. וכבר פירשו בוה מפריש התורה, וגם אני אענה חלקי. דנהגו ברית הלשון וברית המעור אחד הוא, כי באם האדם ח"ו פוגע בבית ה' שאנו י"ו פגם בביתו. שאנו י"ו פגם בביתו. וזהו חלקי' החיונה (פליתי) העולה ת"פ, ועל כן צריך האדם לשמור את עצמו מאור מדברים בטלים ודברים של מה בכך, כמו שאמרו חז"ל ודברת גם ולא בדברים בטלים, כי בפגמו בלשונו פוגם נפשו ושמטוה הטהורה, כמו שאיתא בספרינו על צפני יצאה דבדור, שנכתב ד"ו מהשושש מחיית העולין. והנה איתא בספר יצירה המלך את ה' בשיחה וברא בו ניסן בשנה, דלבר רק בדיוברי תורה ותפלה, כמו שאיתא בדברי חז"ל, י"ל אף בדברי תורה כן ת"ל צדק דתרוין, ועל כן נאמר אצל קרוב פסח יקחוף אלהים שיה' לבת אשת לבית, ו' תיבת שיה' ר"ת שיהיה ה', כ"ל בשם ספרי יצירה, כי המלך את ה' בשיחה, וחיינו, שעיקר השיחה יהיה בתורה ותפלה הנקראים בשם בית ב"ה המודיש, גם כי בית ב"ה המפלה, וזהו דייקא איש ש בל"ת אבות שיה' לבית, למחשבי שיהיה ה' לביתו ב"ה תורה ותפלה.

ואם יעטע הבית מרוח משה, היינו, כמו שאמר 'החודש הזה לכם ראשון' וכדבר בעסקו ולא ד' לו בדיובר תורה ותפלה, אז על כל פנים איש לפי אכלו תנסע על השנה, היינו, שיצטמצם וימנע דבדוריו רק מה שצריך בהכרח לחרוץ בהם פריסת נפשו ובני ביתו, היינו, גם אל עסקו אכלו דייקא, ו'תנסע על השנה, אדם כזה נקרא בשם שיה' תמים, כל פגם ועל כן נשמר לשונו נשמר בו בחינת יסוד. ועל כן לקחו בעבורו שאו זהו שבת הגדול, על שנתקחו אותו ותיקנו ברית הלשון, נשמר ממלא ברית המעור. על כן לשרין מעור' עולה שבת כדאיתא בספרינו. ועל כן נשמע בחינת פריסת בתו הוה, כנאמרם ד' לא נכנס ידיוני ועל הבתואה, כי בתיוקן בחינת יסוד המשיפיע ממשכין פרנסה ל"ל טוב. וכמו שאנו אומרין בפייט של נעילה ביום כפור (בברכת משה בהימים) זעק והנו ושיחה לא גיע חסון כרבה באשר זרע, היינו, גם אל עסקו בתורה ותפלה כטעם 'זעק והנו, גם ושיחה לא גיע, שגם בשיחה הכרחת לא פגם, א"י חוסן ברבה באשר זרע, כי נשפיע לו שפע ברבה, כי נתייחדו יסוד ומלכות, ושפיעו ומקבל.

על כן נקרא החודש ניסן ראש' כמו שאמר 'החודש הזה לכם ראשון חדשים', וראשון ראש' עם ניסן' אדרי' מביא, וזהו חסידות ממש, גם ניסן' עולה יסוד י"ד, וזהו דאיתא במדרש רבה כיון שאמר הקב"ה החודש הזה לכם והוזהרם על תיקון הלשון והמעור כ"ל, מיד נעלו צדיקים את ראשיהם, כי מילוי ראש' כות, וי"ש א"ף ש"ן, המילוי לבד עליו ת"פ, היינו שטרשו ותיקנו קליפה על ידי תיקון שיה' תמים וכ"ל.

יעשו על שולי המעיל רמוני תכלת וארגמן ותולעת שני משחר.

למדו ממך שכל בני בני כהונה שאנו בו 'משחר' חוסי' הם כפולים שמונה, ותרואה לוחי, כי תיבת 'משחר', בגמטריא 'פולי' שמונה, גם בגמטריא 'רמוני' שמונה חוץ, ו'תבת 'משחר' עם הכולל, בגמטריא 'ג' והיו בהם שמונה חטים. (רמזי הפלאת)

איך שלכת הולכת

תחזיק אותי אני ממש חלש
אני כמעט כמעט נתלש
בורא עולם, אני פוחד נורא
חבר אותי בחזרה
בבקשה...
- זה אי אפשר
אוי, איך הרוח נושבת
איזו רוח שונאת ואויבת
בורא עולם אני פוחד
- אז תגיד
אני מת מפחד
- אז תצחק
אאאא
- יותר חזק
אאאאאאאאאאאאאאאאאאאא
- יותר חזק
אאאאאאאאאאאאאאאאאאאא
בורא עולם! בורא עולם! בורא
עולם!!! אתה איתי?
כן
מחזיק אותי?
כן
תמיד איתי?
כן
ולא ניפרד?
לא

לא
ואפול?
כן, ותחזיק בי חזק
לא...
- תחזיק בי, מה אתה מרגיש?
מרגיש.. מרגיש... בינתיים זה בסדר
כן
- מוכאב?
לא
- מפחיד?
לא כל כך
- תעצום עיניים, תרפה את כפות
הידיים
תרגיש איך הרוח רוקדת
אוי, היא כל כך מתנדנדת
- תן לה אל תתנגד
בורא עולם! אני עוד פעם פוחד
- תגיד לי שוב, אני שומע, ספר
תחזיק אותי, בורא עולם, בורא עולם,
אני נושר...
ונגמר.

הוא נשר, ושכב בערימה ולא היה עוד
חומר, רק ניצוץ של נשמה, כוח חי
שבדממה, הזין את אמא אדמה, ואט
הפך לנבט רך - - - בפעם הבאה.

את הציפורים שכיסיתי כשכאבו לישון
אני זוכר איך הרוח הייתה מלטפת
שרה ביום ובלילה עוטפת
הו הצילו, מה נהיה? זה מבעית
בורא עולם!
בורא עולם!
אני לבד פה בין כולם
בורא עולם! חזק אותי כמו בעבר
- זה אי אפשר... הזמן נגמר
אבל אני פוחד
- ספר לי על כך
אני מרגיש פתאום חלש
- כי מתחיל דבר חדש
לא יכול... לא יכול... מבוהל עד אימה
תראה אותה, בורא עולם, כולם
בערימה
לא רוצה ליפול, תבטיח שזה לא
יקרה לי,
בורא עולם! בורא עולם! למה אתה
לא עונה לי?
אני פוחד נורא, אל תשאיר אותי לבד
- אני אתך, ממש ליד
אני רוצה להיות עלה
זה מה שתמיד הייתי
תחזיק אותי הכל נופל!

שבת החדש - תי'ו ש"י ב"א.
אני ואתם אוהבים לכתוב ולקרוא
במדור שלנו זכרים תאורטיים,
מופשטים, לא מוכרחים, השערתיים,
דמיוניים - בקיצור, משהו שישפיע
עלינו לא ב'כאן ועכשיו', אלא בעתיד,
לעת מצוא, לעת מבחן. משהו שישנה
את מהותנו טיפין טיפין.
אני לא יודע אם הגיעה שעת
המבחן, ועצם זה ש'אני לא יודע', זה
כבר הכי שעת מבחן שיכולה להיות,
מבחן שסוגר לי את הספרים האהובים
עלי, ומעמיד אותי אל מול המציאות
המתנדנדת.
כן, זה יכול להיות גם קשור עם שבת
החדש, עם ההתחשבות, ויותר מכך,
עם ההתנבלות שקודמת להתחדשות.
עם הקמילה. עם הפחד.
אבל אני כן צאטט משהו מספר נפלא,
קדוש ונורא, שנקרא 'לב העולם
אתה':

הרוח נושבת מהר מדי
ואני מתנדנד חזק מדי
משהו ביציבות שלי מתערער
אני מרגיש מוזר
קצת פחות מחובר
כאילו האחיזה שלי מתרופפת
מה זה צריך להיות, איזה פחד,
בחיים שלי לא הרגשתי ככה.
הנה עלים אחרים אשאל אותם
הי, הלו, אחים שלי,
גם אתכם מטלטלת הרוח? גם אתם
רועדים?
תגידו, גם אתם פוחדים?
זה שום דבר? אתם בטוחים?
אני לבד
אני פוחד
אני נורא מתנדנד
הרוח חזאת... מה יש לה פתאום?
כאילו - חס ושלום -
היא מגסה להפיל אותי מהעץ.
אבל תמיד הייתי בעץ
נולדתי וגדלתי כאן
הוצאתי שפיץ ירוק קטן
אני זוכר את השמש בפעם הראשונה
את אגל הטל הראשון

מה זה, משהו קורה
או אולי רק לי דנמה?

לעטר פתורא
דרושים נאים לפרשת השבוע

עטרת פז

מוחשבת המוסר

'ועמך כולם צדיקים'

שומרים נגיעה, עושים התבודדות, חוסמים את הפה.
אנשים גדולים צמחו בעתות משבר. אלו שידעו לנצל את ה"רגע"
הבינו כי הנסיון הוא הזדמנות להתרוממות, זכו להגיע לשיאים.
למשל הרב שך, בגיל שנים עשר נסע לישיבה, כשהגיע לשערי
הישיבה פרצה מלחמת העולם הראשונה וכולם התפזרו, אבל הילד
נכנס לעזרת נשים באחד מבתי הכנסת והתחיל ללמוד, מתעלם ממה
שקורה סביבו והוא זכה... למה שזכה.
בכדי לעבור את הזמן הזה מחזוקים, חובה לדבר בטחון בה'.
לא צריך הרבה לתפוח את העינים כדי לראות שהבעל בית לקח
את המפתחות ומנהל את הענינים בעצמו ומוביל אותנו באיזה
מהלך אלוקי נסתר, אין כאן שאלה איפה היה אלוקים בקורונה...
והפך הוא הנכון משמים שואלים איפה אנחנו? הקב"ה שואל
את כולם איפה החכמה שלכם? איפה המדע שלכם? איפה הרפואה
שלכם? איפה הטכנולוגיה שלכם? נראה אתכם מתפרנסים לבד לפי
אמונתכם כי כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הגדול הזה... כשכל
המסחר העולמי שובת, שהכלכלה נעצרה, ואין איש יודע כמה זמן
ימשך העוצר, וכיצד יתאוששו בעתיד מהתקופה הזו, מלינונים אנשים
בעולם ללא עבודה וללא הכנסה, ומאין יבא כסף?
בזמן המצור על ירושלים היו שלושה עשירים שיכלו לפרנס את כל
העיר במצור של עשרים ושנים שנה, לא היה חסר שמן ולא עצים ולא
כלום. אבל פתאום זה נשרף והרגישו מחסור והחל רעב נורא, לא עזר
לאף אחד שהוא קנה מים ונייר לוחים את ביתו בקופסאות שימורים.
אז מה עלינו לעשות? להושיט יד להקב"ה ולומר לו אנחנו
סומכים עליך, צועדים איתך יד ביד, כמו שאמר דוד המלך, "גם כי
אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי" לא מפחדים מהמגפה
ולא מזה שאין עבודה ולא שישגרם הנזק שואלט והשמן בחנויות. כי
אנו מאמינים ובטוחים בה' יתברך כמו שנתן לנו לאכול עד היום, גם
מחר יהיה מה לאכול וגם בפסח אנו בטוחים שלא יחסר לנו כלום ומה
שצריך יהיה, קצת או הרבה זה לא משנה, יהיה לזה טעם טוב, טעם
של "מן" כי זה יהיה ישר מאת ה'.

כתב הרא"ש 'אל תבהל מעשיך': היינו, לא צריך להיות מחובר
לחדשות ולפעול כמו עדר מבוהל.. אפשר לשמוע מאנשים פחות
או יותר מה קורה ואח"כ להיות 'מכלכל דבריו במשפט' במתינות,
בשיקול דעת, מה השתדלות ומה תירוף, מה נכון להזהר ובאיפה
להתחזק.

צריך להשתתף בצער עם הציבור, הרחובות בתהילים, להתפלל על
החולים שיבראו, על המפוחים שירגעו ועל אנשים שאיבדו מטה
לחמם שירווח להם. שיהיה 'שלום בית' בימי מתח וחרדה כשכל הילדים
בבית מטפסים על הקירות. להתבודד כמה דקות, לבקש רחמים, בטחון
בה', שלוח, רפואה, פרנסה. איבנו מלכנו מנע מגפה מנחלתך.

לעטר פתורא

דרושים נאים לפרשת השבוע

לתאזה יבקש נפרד

נמצאים אנו בזמן שבו הקב"ה הביא פורענות לעולם, ונראה כאילו מרוב פחד ובהלה מהלא
יודע שי כאלה שכבר היו מעדיפים ח"ו להיות חולים ורק שלא לפחד עוד. אמנם ודאי שאין
לנו חלק בכל זה, אלא שומה עלינו להתבונן בשעה זאת מה הקב"ה חפץ מאתנו, שהרי כבר
אמרו חז"ל (יבמות 30) שאין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל, וכמו"כ ביארו לנו חז"ל
שאין פורענות שבאה לעולם שאין באה מקצת מחטא העגל (סנהדרין 36), א"כ חובה עלינו להביין
שורש חטא העגל וע"י זה נביין במה עלינו לתקן מעשינו. הנה בשעה שהוכיח משה רע"ה את
כלל ישראל לפני מות הוכיחם על מעשה העגל בלשון "ודי זהב" ופרש"י שם "ז"ל הוכיחן על
העגל שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם (ואע"פ שחז"ל ביארו בכ"מ שמשה רבינו לימד זכות על ישראל וטען כלפי
הקב"ה שבעל כפי וזהב שהשפיע להם חטאו בעגל, אין הדברים סותרים, ותלי כלפי מי מדברים, ואכ"ל), ונראה בשורש
הדברים, שהחיבור בין כלל ישראל לקב"ה תלוי באחדות שיש בכלל ישראל, שכאשר קיבלו
את התורה היו ממצב של 'איש אחד בלב אחד' ולכן יכלו לקבל תורה מהקב"ה שהוא ה' אחד
ושמו אחד, אמנם בשעה שנתעסקו בכסף וזהב כבר נפרדו זה מזה, ש"לתאזה יבקש נפרד",
וכביכול נפגם משהו באחדותם, כך שממילא באו לידי חטא העגל שבו כביכול עשו אלוה הוסף
וכאילו יש ב' אלוקות ח"ו.

המציאות העגומה היא שבשעה של מגפה מוכרחים אנחנו לפרוש אחד מהשני, לא להיות
זה בקרבת זה, ונ"ל שזה נובע מחמת שעומק הדברים הוא שהקב"ה ברא את עולמו למטרה
שיישבו כולם את העולם, כמ"ש "לא לתוהו בראה לשבת יצרה", אמנם אם כאשר יושבים כולם
ביחד כל אחד עסוק בד' אמות שלו בלבד וממילא יש מריבות וסיכסוכים, ש"לתאזה יבקש
נפרד", בעצם כל אחד יושב בבידוד נפשי, א"כ בא הגוף ומוציא כל אחד לבידוד גופני, ונ"ל
שזה הטעם שמחצית השקל יש בכוחה לדחות את הגוף, שמחצית השקל מהותה היא להביא
קורבנות ציבור מהציבור, שצורה שכל אחד ואחד מהציבור נותן בצורה שווה, עד כדי כך שכתב
הרמ" (ריש שקלים) שאפילו עני צריך למכור כסותו לתת מחצית השקל, וכתבו המפרשים שהוא
מהטעם הנ"ל, שכדי שיהיה קרבן משל 'הציבור', צריך אחדות מלאה ואפילו אם אחד חסר, כבר
אין זה קרבן ציבור. לכן יש בכוחה לדחות את הגוף, שברגע שכולם שותפים כאחד, האחדות
מביאה לכך שכולם חפצים זה בזה ויוצאים לבידוד הנפשי, כך שממילא שוב אין טעם שישבו
כל אחד בבידוד גופני.

ונהג איתא בירושלמי (ריש שקלים) דבר מבהיל, א"ר אבא בר אחא אין את יכול לעמוד על
אופיא (ידעת ומנהגם) של אומה זו, נתבעין לעגל ונותנין, נתבעין למשכן ונותנין, ע"כ. ונראה
שזה ביאור הדברים, שבעצם כלל ישראל שורשים תמיד להיות מאוחדים, רק שלפעמים הם
מתאחדים בצורה שאומות העולם מתאחדים, איחוד זמני וארעי, הנובע ממה שיש להם איזו
תאווה משותפת באותו הרגע, כמו שמדוייק מדברי רש"י בפרשת בשלח (פי"ד פ"י) על משי"כ "ונהג
מצרים נסע אחריהם", ופרש"י - נסע אחריהם - בלב אחד כאיש אחד. ושינה רש"י לשוננו ממה
שכתב לגבי ישראל, ששם פתח ב'איש אחד' וסיים ב'לב אחד', ואילו גבי מצרים כתב להיפך
- 'בלב אחד כאיש אחד'. ונראה שבא רש"י לרמוז לעניין זה, כשהגויים משתפים דעותיהם,
אין שורש איחודם נובע ממה שהם איש אחד, אלא האיחוד מתחיל מזה שהם לב אחד, דהני -
האיחוד נובע מחמת הרצון המשותף שלהם, איחוד זמני המותנה ברצון זה לאותה שעה, וכך
יהיה איחודם של כלל ישראל בשעת העגל. מה שאין כן בשעת מתן תורה ועשיית המשכן, כולל
ישראל שיתפנו בצורה שהאיחוד שורש במה שהם 'איש אחד', איחוד אמתי מצד במותם
כמו שראוי להם באמת, שזו היא אופיא האמתי של אומה זו. כך שנראה שאם ברצוננו להתחזק
בשעה זו, אין זה אלא באיחוד הנפשי, כמה שיותר לצאת מהד' אמות של עצמנו ולראות בטובתו
של השני, ובהה בסד' יסור מעלינו הגוף ולא נזדקק עוד לבידוד הגופני.

יציאות השבת

יציאות השבת שתיים שהן ארבע כו', כיצד, העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים כו'. ותמוה המפריש למח נקט התנא הממשל דעני ועשיר. ועי' בתוס' שכתבו וז"ל, יציאות - הוצאות הוה ליה למתניה, אלא נקט יציאות לישנא דקרא אל יצא איש ממקומו (שמות טו) ודרשין מניה (עירובין יז): הוצאה אל יצא עם הכלי ללקט המן. ודבריהם מתאבד גם למה נקט תנא משל דעני המביא טרף לביתו, שכן הפסוק שהוא מקור לאיסור הוצאה מיידי בכה"ג.

והנה בשבת צו: למדו רבותינו ז"ל איסור הוצאה, מדתבי בפרשתינו (טו). ויצו משה ויעבירו קול במחנה. משה היכן הוה יתיב - במחנה ליה, ומחנה ליה רשות הרבים הוה, וקאמר להו לישראל: לא תפיקו ותיתו מרשות היחיד דידכו לרשות הרבים. וכתבו התוס' (ב) דאיצטריך תרי קראי, חד להוצאה ועני (אל יצא איש ממקומו), וחד להוצאה דבעה"ב (ולכל העם מהביא), ולפ"ז מתבאר גם למה נקט תנא דומא של עשיר הנותן צדקה לעני, ומשום הפסוק שממנו למדנו הוצאה דבעה"ב, מיידי בהוצאה שנתנו למלאכת המשכן, והיינו הוצאה שיש בה קיום מצות צדקה.

והנה בגמ' צו: פריך ממאי דבשבת קאי, דילמא בחול קאי,

עטרת הפסידים

מוכשנת החסידות על פרשת השבוע

ראשון לחדשי השנה

אותו יום נטל עשר עטרות ונתנה תוקף קדושת האי יומא רבה, יום בו נבראו שמים וארץ ושרתה שכינה ישראל ושאר מעלות טובות שמנו כחמים בהאי יום הגדול והגשגב, ומעלת שאר החודש ימים נשגבים עד מאד שאין אומרים בהם תחנון ובהם מודים ומשבחים על כל מה שברא להינות בהם בני אדם עד לשיאו של החודש בליל ט"ו בו ליל התקדש חג.

הן מודעת זאת, מה שארץ בשל"ה הק' (פסחים נ"ג ז) שבג קדושת כל החודש: "אבל דרך רמז נוכל לומר, דהפסוק רומז, החודש הזה לכם ראש חדשים, כלומר, החודש כולו הוא ראש חדשים, כי כל יום ויום הוא כראש חודש, וכמו שכתב הטור סימן תכ"ט בשם מסכת סופרים דאין מתעניין בניסן, מפני שבאחד בניסן הוקם המשכן, וי"ב נשיאים הקריבו קרבנם כו'". ומוסף יש "גראה" לע"ד, מנהג טוב לקרות בכל יום ויום פרשת הנשיאים של זה היום, כי כל נשיא ונשיא היה לו סודות גדולות, אשר המשכן הורחבתו כל אחד לשבט כל ימי עולם. ולא לחנם כתב התורה כל שבט ושבת ופרשה הקרבן, אע"פ שכולם היו שוים. והיה מהראוי לומר בדרך קצרה 'וכן זה הנשיא הקרוב, וכן זה הנשיא הקרוב כן', אלא לכל אחד היה לו סודות מיוחדות... וגם דברי הרבות הם סודות ומפלגות משוגעות למי שחלק לו השם מהחכמה האמיתית. ובקריאת הפרשה, הוא מעורר קדושת היום...".

ישח שמנים ותגל הארץ. וכן האריך בזה בספר קמח שחר (מקורו תורה מהמנין הוה י"סו יוסף), ולא נוכל להתעיק כל לשון קדשו אפס קצרו נראה: "החודש הזה הוא לכם" וראש הוא אותיות מלך, לרמז שחודש ניסן הוא מלך וכלל החדשים, ויש ליתן טעם, כי י"ב צירופי הו"ה הן, ועל כל חודש מאיר ניצוף צירוף הו"ה ועל חודש ניסן מאיר שם הו"ה כפשוטו וכתבתי הו"ה וכשמתחיל לצירופיו הוא מורה על קצת מניעות רחמים גמורים, משא"כ שם הו"ה ביושר וכסדר אז הוא מורה על רחמים גמורים. ובשביל כן הנשמות הקדושים מתפללים בחדש ניסן על החיים כדי שהשם הו"ה יהיה מאיר על ישראל בהשקפה של רחמים. ובדרך זו צעד הרה"ק רבי מאיר מאפטא ז"ע בספרו "אור לשמים" (ק"ט) ופירש הפסוק "להגיד כי ישר הו"ה צור ואל עולתה בו", כאשר שם הו"ה הוא ישר - אזי - ה' הוא צורי ואין ח"ו שום היזק וצער וענלה.

י"ב ימים הראשונים. בפרט האריכו בספרים הקדושים בגדולת י"ב ימים הראשונים של החודש, אשר עליהם כבר לעיני הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינב ז"ע בספרו אגרא דכלה (אגרות) על רבו הקדוש החוזה מלובלין ז"ע, וז"ל: "פולגו יאדות ה"ב ימים הראשונים דניסן ימי הקרבת הנשיאים, המה כח כללי ל"ב חדשי השנה, כל יום רומז לחודש שלם, כח שמענו מכבוד אדמו"ר הרב ה"מ מהר"מ זצ"ל, וכן היאות יכולין להתבונן בכל יום איזה מאורעות יהיה בחודש אשר הוא נגד היום ההוא, וכבוד אדמו"ר הרב הק' מה"ר יעקב יצחק היה כותב ברוח קדשו בכל יום מה יהיה בכל חודש, כנודע הדבר בפרסום לחבורתינו קדש, ובאותו השנה שנתבטח בישיבה של מעלה בחדש מנחם, אל כתב רק עד מנחם, והענין הוא בפרסום".

ומשום דשלימו לה מלאכה, כדכתיב והמלאכה היתה דים וגו'. ומשני גמר העברה העברה מיום הכפורים כו', נהיינו דכשם שהעברת שופר ביוה"כ הוא להחיר מאיסור, הכי נמי יועבירו הוא להחיר מאיסור. וכתבו שם התוס', דר"ח ל"ג כו' זה, דהא אפילו בחול קאי, נפקא ליה שפיר הדוצאה מלאכה הוא, דהא רומנא קרייה מלאכה כדכתיב ואיש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש, וכתבי וילא העם מהביא, אלמא קרי להוצאה מלאכה. ולבאר הגירסא שלפנינו, ז"ל דכיון הדוצאה מלאכה גרועה היא, לכן אי לא היה ציווי מפורש, הו"א דאינה נכללת עם שאר מלאכות. עוד יתכן ד"מלאכה" דהכא מתפרש כמש"כ הרמב"ן שכתב וז"ל, הממון יקרא מלאכה, וכן אל לא שלח ידו במלאכת רעהו (בבא), לרגל המלאכה אשר לפני (בראשית לג), וכל המלאכה מנזבו ונמס (ש"א טו). והענין, שלא יביאו עוד שום דבר למלאכת הקדש.

וע"ע בבעל הטורים הוסיף לחשבן דבשבת היה, שהרי בשבת ניתנה תורה, א"כ יוה"כ של אותה שנה היה יום ג', ולמחרתו ביום ד' אמר להם מלאכת המשכן (סדר עולם פ"ז) והם הביאו לו בבקר בבקר דהיינו יום ה' ויום ו' (שמורים), ובשבת ויצו משה ויעבירו קול במחנה.

(ואם בתרה"ק בעל הבני ישיכר ז"ע עסקינו, נזכיר על קצה המזלג את חידושו בהלכה, כאשר מונים את החדשים לפי סדר ניסן אייר סיון וכו' מקיימים מ"ע דאורייתא דראשון הוא לכל לחדשי השנה. וע"כ סידר את ספרו ע"פ סדר חדשים זה - וכן הוא בספרי רבוה"ק מדזיקוב ז"ע - מינסן ואילך, וכמו שכותב לקיים מצות עשה וכידוע הנידון בפוסקים בזה, ויש להרחיב בזה).

ב"י מלכים ימלוכו. הרה"ק מסדליקוב ז"ע נכד רבינו הבעש"ט ז"ע מביא מזקנו קדושה (דגל מחנה אפרים בא): "אך ... וכמו ששמעתי מן א"א ז"ל נ"ע זלזלה"ה שאמר פעם אחד בחודש ניסן להרב המגיד המפורסם מטרטשין 'עתה העת צצריכים להתפלל כי באחד בניסן ראש השנה ולמלכת ואז נתמנה בו כל השמים ושמיים ובעולות ובעולות נתמנו שרים לא טובים ועתה הוא העת להתפלל עד כאן שמעתי מפיו הקדוש, ונראה לי שהוא מטעם הג"ל כן כאן בחודש זה הוא הו"ה כסדר שהוא אז לכל שנים עשר צירופים כנ"ל".

(ותחילת דבריו דיבר בקדשו: "החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכל לחדשי השנה", יש לפרש בזה, על דרך שמתורתו כבר על פסוק 'בי מלכים ימלוכו' שמו השכינה הנקראת 'מלכות' נפסק כל המלכים של ישראל, ועל כן באחד בניסן הוא ראש השנה למלכים שבשנים עשר חדשים של שנים עשר צירופי הו"ה ברוב הוא ז"ל המלכים, ועל כן כשברא אחד בניסן שהוא הראש הנקרא גולגלתה והוא הראשון לכל החדשים ולכל הצירופים שבחודש ניסן מלכה, שלו כסדר ממנו נתנה כל הצירופים והוא אל לכולן הוא ראש השנה למלכים, והוה 'בני היינו בי' חדשים ששם שנים עשר צירופי הו"ה ברוב הוא כנ"ל 'מלכים ימלוכו' שבוכלן נתקן כל הפסוק מלכים, אך שהחודש ניסן שהוא הראשון הוא ראש השנה למלכים, ועל כן נקרא זה החודש 'אביב' אב י"ב סדר אב לכל השנים עשר חדשים, וצירופי הו"ה שהוא הצירוף הראשון כסדר השם הו"ה ברוב הוא, והשאר צירופים נקראים תולדות ... ולכן ממנו נפסק ויודין כל עניני מלכים ושררה לרומם זה והשפלה זה הכל תלוי באחד בניסן וכשישראל מיישרים מעשיהם והכל שלהם הוא מלך וממלא כל האיברים נטיים ומתנהגים על פי הראש שלהם ובה גורמים שנמשך מלכותו של הקדוש ברוב הוא שנקרא גם כן לב על כל העולם והשרים והמלכים כולם בידו להטות כלם לכל אשר יחפוץ. ולזה 'לב מלכים' היינו כשהלב הוא מלך וכל האיברים מתנהגים על ידו אז ישרים ביד ה' אבל כשחס ושלוש אינם מלכים בדרך הישר מתחייבם כח של מעלה ביכולו ודי בזה. ועיין בהקדמה לספר הקדוש 'מגיד דבריו ליעקב' דברי תורתו של המגיד הגדול ממעורטש ז"ע שכתב הרה"ק רבי שלמה המגיד מלוצק ז"ע דברים נוראים ומעשה בר מהבש"ט הק' ז"ע עם תלמידו הגדול, ואכ"מ).

וכ"ה בספה"ק עבודת ישראל לפרשת החודש, (וכלשונו בתורה"ק: ויש קדושי עליון שיכולין לברוא ממונים למעלה ומפיקלין טובים ויל (יד) וז"ע מה שבמבאר ברובד עמוק יותר עבודת המלכות באלו הימים, י' ימים מר"ח עד י' ניסן, ואח"כ ד' ימים, ואח"כ י' ימים מפני שיש עזרת ואח"כ יום א' הוא יום קה"ת, ורוב לשם אפ"ס קבלת עול מלכות שמים, תן לחכם ויחכם וזמן על קוצר היריעה.

עבודת שבת החודש. כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעא תליון, וכל האורות מתגלות ונשפעות כבר בשב"ק ז', ובפרט האירו לנו רבותינו בעבודת ההתחדשות בראשית השנה לבלתי היות כחרש לבם.

החודש אשר ישועת בו מפיפות, החוסים בו מתקיפות (ויצרות) לנו ולכל יארות אמן.

והרעותם בחצוצרות

בימים אלו שהעולם כולו עסוק בענייני המגיפה מן הראוי לעסוק בהלכות תעניות.

כתב הרמב"ם בפ"א מתעניות ה"א וה"ב מצות עשה מן התורה לזעוק ולזרוע בחצוצרות על כל צרה שתבא על הצבור, שנאמר על הצר לזרוע אתכם והרעותם בחצוצרות. כלומר, כל דבר שייצר לכם כגון בצורת דבר וארבה וכיוצא בהן זעקו עליהן והריעו. וזה הוה מדרכי החטונה הוא, שבזמן שבתא צרה וזעקו עליה וריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן ככתוב עונותיהם הוה טו', זה הוא שיגרום להם לחסי צרה מעליהם. ובר"ד שם כתב, ומדברי סופרים להתענות על כל צרה שתבא על הצבור עד שיוחמו מן השמים, וכימי התעניות האלו זעקין בתפלות ומתחננים ומרעין בחצוצרות בלבד, ואם היו במקדש מריעין בחצוצרות ובשופר וכו', ואין תוקעין בחצוצרות ושופר כאחד אלא במקדש שנאמר בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה' מבווא בדברי הרמב"ם דב' מצוות יש בימים אלו, אחת מן התורה להרע בחצוצרות והשנה מדרבנן להתענות.

והנה מצוה זו דהרעותם בחצוצרות נכלל בה גם לתקוע על הקרבן וגם לתקוע בעת צרה, וכתב החינוך מצוה שפ"ד, משריש המצוה לפי שבשעת הקרבן היו צורקין לכוון דעתם פיה בניינו כמו שידעו שהוא נפסל במחשבות ידועות, וגם כן צריך הקרבן כוונה שלמה לפני אדון הכל שציונו עליו, וגם כן בעת הצרה צריך האדם כיוון גדול בהתחננו לפי בוראו שירעם עליו ויצילו מצרותו, ולכן נצטוו בתקיעת החצוצרות בעתים אלה. לפי שהאדם מרויחו בעל חומר צריך התעוררות גדול אל הדברים, כי הטבע מכלי מערי יעמוד כישן, ואין דבר יעוררהו כמו קולות הגנון, ידוע הדבר, וכל שכן קול החצוצרות שהוא הקול הגדול שבכל כלי ניגון. ועוד יש תועלת נמצא בקול החצוצרות לפי הדומה, מלבד התעוררות אל הכוונה, כי כח הקולות יסי האדם מלבו מחשבת שאר עסקי העולם ולא יתן לב באתה שעה כי אם בדבר הקרבן, ומה ארריך וידוע זה לכל אשר הטח אהן לשמוע חצוצרות וקול שופר בכונה.

איתא במשנה ר"ה כו: ובתעניות בשל כזרים כפופין ופיהן מצופה כסף ושתי חצוצרות באמצע שופר מקצר וחצוצרות מאריכות מצאות היום בחצוצרות. ובגמ' כו. כמה דברים אומרים במקדש, אבל בגבולין מקום שיש חצוצרות אין שופר מקום שיש שופר אין חצוצרות. ופרש"י מקום שיש חצוצרות - כגון תעניות. ומבואר דבתענית מצות היום לתקוע בחצוצרות. והקשו הראשונים דבגמ' תענית טו: איתא במאי מתריעין רב יהודה אמר בשופרות, ומבואר דגם בתעניות תוקעין בשופר ולא בחצוצרות. ועי' גם ברמב"ן תענית טו. שכתב שמצא בתשובות האומרים ז"ל שמבנה הוא לתקוע בשופרות. וז"ע מדברי הגמ' הג"ל. וכתב הרמב"ן ליישב דאין תקיעה בחצוצרות אלא בכנופיא של כל ישראל כמו בשעת מלחמה, או אפילו בתענית במקדש דזה חשיב ככנופיא דכל ישראל, אבל בשאר תעניות דלעמא אין תוקעין אלא בשופר דומיא דר"ה.

ובשם הראב"ד כתבו הראשונים לחלק בין תקיעה על סדר הברכות שמוסיפים בתעניות, דתוקעין אתה ולא בחצוצרות ובכתיבה, אבל לאחר התפילה שמתאריכים בחנוניים, תוקעין בשופרות כדי להזכיר אילו של יצחק, ובידו שלמה למה תוקעין בקרנות לומר הנה אנו גועין לפניך כבמה.

ובעט הרמב"ם הג"ל כתב המ"מ, דמשמע מדבריו שבגבולין תוקעין בחצוצרות בלבד וכפשוטו הגמ' בר"ה, ומה שאמרו בגמ' בתענית ושופרות זה בא לאפוקי מ"מ"ד שפירש שם מתריעין כפה. והרשב"א בר"ה כתב, דיעקר כוונת הגמ' דבגבולין אין תוקעין בחצוצרות ובשופרות גם יחד אלא או חצוצרות או שופרות, והגמ' בתענית נקטא חדא מייניה, וכתב המ"מ דיעקר כדעת הרשב"א והביאו הגמ"א ר"ה תקנו.

והנה המג"א שם תמה מדוע אין אנו נוהגין בדבר זה. ובמשנ"ב כתב באו ג' תירוצים, ש' מאורחנים שתרצו דמאורייתא מצוה זו נוהג רק בא"י, וכדכתיב וכן תבואו למלחמה בארצכם וכו'. ויש שכתבו דאפשר דאין בא"י דוקא כשהיה תחת רשותנו. ואפשר עוד, דדוקא כשהגזירה הוא על רוב ישראל אז מ"ע לתקוע אבל בלא"ה לא. ובעיקר השלחן כתב עוד דמובן הקיעות הוא בסוף הברכות שמוסיפים בשעת תעניות וכיוון שא"י לגזור תענית ציבור גמורה עם ברכות דלזה בעינן נשיא כמבואר בס"ד תקיעה ס"י. ועי' משנ"ב ס"ק כ"ה שנסתפק בא"י במונעו אם שילחתייהו דקמאי יבתינן? וכן מילא אין לנו מקום לתקוע. ואע"ג שהתענית היא דרבנן והתקיעות דאורייתא, מ"מ כן דייקו רבנן באיזה מקום לתקוע ממילא דכשאי זה המקום א"א לתקוע דבשם ואל תעשה יכוון לעשות ככה"ג. כידוע.

והגר"ש דבליצקי זצ"ל בקונטרס יענו בקול, בירד שבזמן הראשונים היה המנהג לתקוע בעת צרה ורק בזמן מאוחר יותר נתבטל המנהג. וכן הביא שם עדויות שבא"י היה המנהג לתקוע. וכתב, וכן המנהג מאז בעיקר ירושלים ז"ל שבכל צרה וצרה שלא תבא, ועל הציבור תוקעים בשופר באמית ל"ג מידות וכו'. וכן אמרנו נוהגים שותקעים בכל יום במנין שלנו עד שתעבור הצרה. וביום כ' הו' שאנחנו אומרים וידוי וז"ל מידות לפני והוא רחום ותקיעה או, ובגמ' אמרנו כשאומרים ממזרח תהלים וז"ל מידות לאחר התפלה תוקעים טו.

והנה באופן התקיעה יש מבוכה. דבגמרא תענית טז איתא, דבברכה באשת אומר חן הנכנסת תקעו ובברכה שניה אומר הריעו ומדברי הרמב"ם מבווא דתקעו היינו תקיעה תועה תקיעה. והריעו פירושו תועה תקיעה תועה. והרמב"ן מפרש שדקעו היינו תקיעה אחת, והריעו היינו תועה אחת. ומבואר בדברי שם שדקעו היינו תועה תועה מפני הספק שנסתפקו אבותינו בדר כמו שפורש במסכת ר"ה. והבי"ט סי' תקעט כ"ג כפי דעת הטור ודבכל הברכות תוקעין באותו אופן - ת"ת, דאע"ג דבשם אחת היה אומר תקעו ופעם אחת היה אומר הריעו, ת"ת היה אלא לחלוק כבוד לתועה כמו לתקיעה אבל לעולם היו תקיעה תועה תקיעה.

עוד הביא שם הגר"ש דבליצקי זצ"ל בשם הרמב"ן דלכתחילה תקעו כהנים אמן אין כהן יתקע לוי.

הרה"ק רבי שלמה הכהן מראדאמסק זי"ע בעל 'תפארת שלמה' / כ"ט אדר (תרכ"ו)

בשופר גדול יתקע ומלאכים יחפזון / סיפור

שעת לילה מאוחרת בפיעטרקוב. העיר הגדולה ושוקקת החיים נמה את שנתה, עטופה דממת ליל. ברקיע השמים זרוע הכוכבים ניצב הירח על משמרתו, שופך מעט אור על בתי הרובע היהודי, שראשיהם מכוסה טל, קווצותיהם רסיסי לילה.

לפתע ניסרו קולות איומים את הדממה. 'פתחו לי' - נשמע קול זעקה, מלווה בדפיקות מבהולות. הרה"צ רבי לייבוש ר' טעביל'ס, מחשובי החסידים ואנשי המעלה שבביר, רץ בחרדה לפתוח את דלת ביתו, שעליה הלמו הדפיקות.

היה זה שלמה, הנער בן הארבעה-עשר, בנו של קרוב-משפחתו - רבי הירש'ל מוולאצאוו. זה לפני חדשים ספורים התקבל העילוי המופלא ללמוד בישיבה הרמה שבפיעטרקוב, והוא קבע את אכסנייתו במעונו של רבי לייבוש.

הוא עמד שם, על סף הדלת, נרעש ונפחד, פניו חיוורים כסיד, וכולו שטוף זיעה קרה, מבלי יכולת להוציא הגה מפי.

בזריזות שבדאגה הכניסו רבי לייבוש הביתה, הושיבו על כיסא, נתן לפניו כוס מים ומיני טעימה, וביקש לדעת מה זה ועל מה זה. מה זה - שהוא איחר לבוא בשעה כה מאוחרת, ועל מה זה - הבהלה הגדולה וקול ההלמות על הפתח, שלא כדרכו של הנער עדין הנפש.

אלא שלדאגתו הרבה של רבי לייבוש, לא אבה הנער לספר מאומה. רבי לייבוש לא הרפה, הוא הפציר בו ימים אחדים, עד שהואיל הנער לספר את כל אשר קרהו, בפני מארחו הדואג.

באותה שעה נודע המעשה הנורא, שהיה לשיחת היום בכל הסביבה, וחשף לעין כל את גדולתו של העילוי, שלימים היה לאחד מהמאורות הגדולים שהאירו את שמי יאדות פולין, הלא הוא הרה"ק רבי שלמה הכהן ראבינאוויטש זי"ע, בעל 'תפארת שלמה', ומייסד שושלת הקודש לבית ראדאמסק, ממלכת כהנים משרתי עליו, שתורה וחסידות התאחדו על שולחנם.

וכך היה מעשה:

בעל 'נפלאות התפארת שלמה' - נכדו של רבי שלמה, כשהוא מסיים את הסיפור, ומוסיף: "הונה נמצא מעשה כזאת בספר חסידים (סימן תשי"א) וזה לשונו: אחד נהג לבילה בבית הכנסת, וסגרו השמש, ובחצי הלילה ניעור וראה הנשמות מעוטפות בטליתות, עד כאן לשונו". וממשיך בעל הנפלאות ואומר: "מפורש, כי הנשמות מתגלות בבית הכנסת בלילות, ומכל שכן כששמעו קול השופר הולך וחזק מפורש יוצא מפה קדוש מרחם, אין תימא אם התעוררו והקיצו ורינו שוכני עפר המצפים ושומרים לבוקר אורו של משיח, כי שמעו קול יוצא בקדושה ובטרה, ומלאכים יחפזון. ועיין תוספות ראש השנה (טו, ב) בשם הירושלמי, דבתקיעת שופר בראש השנה השטן בהיל ולא בהיל, וכד שמע תניין (- וכאשר שומע את התקיעות שנית) אמר וודאי זה שיפרא (- שופר) ד'יתקע בשופר גדול' ומטא זימנא להתבלע (- והגיע זמנו להיבלע) ועיין שם. מכל שכן הנפטרים השוכבים או יושבים בעגולה כמבואר ב(מסכת) ברכות (יח, ב), שמייחלים בוודאי ומצפים לשמוע קול שופר של משיח".

לסיים כותב בעל הנפלאות, כי מאז אותו מעשה נפוץ המנהג ברחבי פולין, להזהר מלתקוע שופר בלילה, וזה לשונו: "היינו דאמרי אינשי כי אין לתקוע שופר בלילה שמה יבואו המתים, וכן שמעתי עוד גירסא דינקוטא במקומנו, והוא נוסע מחמת פרסום מעשה הזאת דאדוני אבי זקני (רבינו) הנזכר לעיל, דאם תוקעין בלילה מתעוררים המתים..."

רבי שלמה, שלא סמך על כוחותיו אלו, אלא נסע לקבל תורה וחסידות בהיכליהם של צדיקי וחכמי ישראל, היה, כאמור, לאחד מצדיקי הדור, הכהן הגדול מאחיו אשר הוצק על ראשו שמן המשחה, להאיר את העולם כולו באורה הבהיר של החסידות, בספרו הקדוש 'תפארת שלמה' שהשאר לדורות, לעטר את ישראל בתפארת משנת החסידות אותה קיבל מרבותיו - תלמידי הרה"ק הרבי בני אלימלך מליזענסק, אליו היה מקושר בנפשו כל ימיו, ואף הקים את האהל על ציון קדשו, הוא אשר קיבל מרבו - הנהר היוצא מעדן, המגיד הקדוש ממעזריטש, תלמידו וממלא מקום כבודו של רבינו אור שבעת הימים רבינו ה'בעל-שם-טוב', קדוש ישראל.

זכותו נתן עילינו ועל כל ישראל, אכ"ר.

בלילה ההוא, שעה קלה קודם לבואו הביתה, ישב הנער, כדרכו מדי לילה, בבית המדרש הגדול העומד בפאתי העיר, צמוד לבית העלמין, ושקד על תלמודו, בהתמדה מופלאה. ויהי בחצי הלילה, אחרוני הלומדים כבר עזבו את בית המדרש, כשהם מותירים לבדו את הנער שצלל למעמקי מימיה המתוקים של התורה, ולא שת לבו לכך, עד שלפתע ניעור מתלמודו ונחרד לגלות כי יחידי הוא בהיכל.

אימה נוראה נפלה עליו, והוא ביקש לעשות דבר-מה שיפיג את פחדו. בתחילה החל משורר בקולו הערב והצלול, אך ללא העילוי הפחד הלך וגבר, והוא ניצב חסר אונים בבית המדרש, הריק מאדם. לפתע נצנץ רעיון במוחו. הוא ניגש אל העמוד של ה'בעל-תפילה', הוציא מהארון שבו את השופר שהיה מונח בו לימי הרחמים והסליחות, תחבו בפיו כבעל-תוקע זקן ורגיל, והחל לתקוע בקול רם:

תקיעה! שברים! תרועה! תקיעה!

תקיעה! שברים! תרועה! תקיעה!

ביקש הנער בתקיעות אלו להסיר פחדו מעליו, אלא שדווקא באותו רגע אחזתו חלחלה איומה, כאשר נשא עיניו אל מעבר לחלונות הגבוהים, הגובלים עם בית העלמין.

מתוך החשיכה נראו לו דמויות הנפטרים, בלבוש תכריכים לבנים. פניהם מפיקות אור, ועיניהם נוצצות טוהר. צועדים היו המתים בחופזה אל מול פניו מוכות ההלם, מהלכים אימים על נפשו הרכה אחוזת הבהולה, והנה הם מתקרבים ונבאים אל עבר חלונות בית המדרש, קוראים זה לזה בתמימה רבתית:

- האננם שופרו של משיח הוא זה?!

כמעט שפרכה נשמתו של הנער, לרגע הרגיש כי עומד הוא להתעלף תחתיו, מרוב חיל ורעדה. הוא ניסה למצוא לו מחבוא באחת מזוויות ההיכל, עד שתפסו אומץ, ובכוחות לא לו התגבר כארי, השליך את השופר מידו, ובחיפזון עזב את בית המדרש, ורץ כצבי אל עבר בית האכסניא.

כאמור, היה סיפור המעשה הולך ומתפרסם חיש מהר בכל הסביבה. הכל סחו בפעימה ובהתרגשות רבה אודות קדושתו הנוראה של העילוי הצעיר, אשר בתקיעתו הטוהרה בשופר הוציא נפטרים מקבריהם.

"הוא פלא ומפורסם אצלנו בכל גלילותינו" - מפטיר

עטרות של שבליים מלאות ופרפראות

מינוי השרים בניסן וה'חידער' שנסגר מטעם החוק

החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה (קריאת פרשת החודש)

בספרו הקדוש "עבודת ישראל" מגלה המגיד

הרה"ק רבי ישראל מקאזניץ זי"ע:

"דהנה בניסן הקב"ה מחליף הממונים והשרים עליונים (היינו הממונים על השרים של מטה) להראותם שכולם ברושותו יתברך שמו, ויש קדושי עליון שיכולין לברוא ממונים למעלה ופרקליטין טובים על ידם, כמאמר (מריק טו, ב) 'מי מושל בי - צדיק', וזהו 'אתם תהיו לי ממלכת כהנים', שאתם תמליכו השרים עליונים. וזהו 'ראשון הוא לכם לחודשי השנה', ראשון - הוא הקב"ה, כמו שאמר הכתוב (ישעי' מר, ו) 'אני ראשון ואני אחרון, הוא לכם - אתם תוכלו להנהיג את כל העולמות' - 'לחודשי השנה' - להתחדשות של כל השנה, הם יכולים להפוך לכל הטיבות וישועות אמין".

ויש לציין מה שמואב בספר 'אביר הרועים' (סוכאטשו) על הרה"ק בעל 'אבני נזר' זי"ע שפעם "היה שואל לעלם אחד מנכדיו אם יודע מה שלמד בהחדר בשבוע זה, וענהו הטליא על הלך כלל לחדר בכל

רצה לקבל שמעון בביתו.

תשובה: ...סוף דבר, אינו רואה כלל שיוכל משכיר זה לומר אדעתא דהכי לא השכרתי, אף אם נודה שזה שחלתה אשתו של שוכר מיקרי אונס, כל שכן שאינו אונס שראוי לחזור בנינו. כי מה שאומר שהוא חולי מתדבק כולו הבל ומי שלבו נוקפו אומר כן, כי השם יתעלה הוא המוחץ והרופא. ואם היה כדברי המשכיר בטל כל דיני ביקור חולים כי לא מצינו בשום מקום שחלקו בין חולי מתדבק לשאינו מתדבק חוץ מלענין בעל ראתן דאסרו לישב בצלל. וראייה מפרק המדיר דלא חשבו למום אשה לומר שאדעתא דהכי לא קידש רק בחולי נכפה שהוא מין ראתן, אבל בשאר חולי לא אמרינן הכי. וכל שכן בנדון דידן, דחולי זה שכח מחמת עיפוש האויר הנהוג בעיר ההיא הוה מידי דשכיח, ואין בית אשר לא היה שם חולי זה, דמסיק כל אדם אדעתיה, ואיכא למימר סבר וקיבל. ולכן אף בלא גמרו קניין על השכירות רק שמנהג העיר שמדברים ביחד וכל שלא הודיעו שמונה ימים קודם זמן כניסת הבתים אינם יכולין לחזור מטעם דהוה ליה להודיעו, מכל מקום באונס כי האי לא יוכל לחזור. אף על גב דבנפול יכול לחזור בכי האי גוונא כמו שכתבתי לעיל, היינו מטעמא דאמר לו לא עדיפת מינאי, אבל בשאר אונסים כל שכן באונס גרוע כי האי גוונא דעתי שאין יכול לחזור. כה אמינא הצעיר משה איסרלש".

השבוע, ופנה עצמו (האבני נזר) לאביו (של הילד) ה"ה בנו הקדוש בעל 'שם משמאל' זצ"ל, ושאלו מה זה שלא הלך ללמוד בהחדר, וענהו הרי החדרים סגורים מטעם גזירת המלכות, ושאלו ברגש: מה הם רוצים בזה, והשיבו: הם עצמם אינם יודעים מה שרוצים בזה, אבל השר שלהם למעלה הוא יודע מה שרוצה בזה, ושתק (האבני נזר) מעט ואחר כך אמר לו בלחישת בלשון הקפדה: הנה, קודם שממנים אותם לשרים מבטחים לנו שיהיו טוב לישאל ואחר זה עושים מה שרוצים..."

דעת תורה בענין 'חולי המתדבק'

רבינו הרמ"א בתשובותיו (ס"ו ב) מתייחס לשאלה הלכתית בנוגע ל'חולי המתדבק', בתשובה רצופה חיוזק, וזלה"ק:

שאלה: ראובן שהשכיר ביתו לשמעון לזמן אחד שידור אצלו בביתו, ונגמר קנין השכירות כמנהג העיר שלא היה אחד מהן יכול לחזור, וקודם כניסת שמעון לבית חלתה אשת שמעון חולי הקדחת שקורין גע"ל זוכ"ט בלשון אשכנז, ל"ע (נעל זוכט פירושו: קדחת צהובה). ובהגיע זמן כניסת שמעון לחדרו ראובן מעכב עליו באמרו שאדעתא דהכי לא השכיר לו ביתו, שיקבל אצלו אשתו החולנית חולי כזה שהוא חולי מתדבק, ועל ידי אונס אז רוצה ראובן לחזור משכירותו ולא